

Η επιστήμη της Αστρονομίας στο βυζαντινό 14ο αιώνα

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1IP1lwT>]

Η αστρονομία

Η αστρονομία ήταν, γενικά, πολύ δημοφιλής στο Βυζάντιο, ιδιαίτερα μάλιστα κατά το 14^ο αιώνα.**[19]** Βασιζόταν στη διδασκαλία των Αλεξανδρινών αστρονόμων, τον Πτολεμαίο, τον Θέωνα και τους υπομνηματιστές τους, καθώς και στο έργο του Άρατου, και του Κλεομήδη.**[20]** Εθεωρείτο ως η κορυφή των επιστημών, ως η κατ'εξοχήν επιστήμη, η οποία διευκολύνει την άνοδο του Νου προς τον Θεό μέσω της «Θεωρίας» των ουρανών. Τα κείμενα του Συνεσίου του Κυρηναίου (370 ca.- 413 ca.) τα οποία ήταν πολύ διαδεδομένα την εποχή αυτή, δίνουν σαφή εικόνα αυτής της αντίληψης. Ο Συνέσιος υπήρξε το πρότυπο το οποίο ακολούθησαν πολλοί συγγραφείς του 14ου αιώνας. Σε ένα έργο του περιγράφει την επιστήμη της αστρονομίας με τον ακόλουθο τρόπο: «Είναι μία μορφή θείας γνώσης, η οποία μπορεί να χρησιμεύσει ως βάση για κάτι πιο σεβάσμιο. Διότι είναι μία επιστήμη, η οποία ανοίγει το δρόμο προς την άφατη Θεολογία. Το σώμα του ουρανού έχει ύλη κάτω από αυτό, και η κίνησή του φαίνεται στους πιο μεγάλους φιλοσόφους να είναι η μίμηση του <θείου> Νου. Και <η αστρονομία> δεν συνάγει τις αποδείξεις της κατά τρόπο αμφισβητήσιμο, αλλά χρησιμοποιεί ως βοηθούς την αριθμητική και τη γεωμετρία, επιστήμες τις οποίες εάν κανείς αποκαλέσει ακριβείς κανόνες της αλήθειας δεν θα κάνει λάθος».**[21]**

Πηγή: www.snipview.com

Ο Θεόδωρος Μετοχίτης (1270-1332) έχει μία παρόμοια με τον Συνέσιο αντίληψη για την αστρονομία. Επιμένει στον αρχοντικό χαρακτήρα αυτής της επιστήμης, και θεωρεί ότι αυτή καταλαμβάνει την ύψιστη θέση στο σύνολο των επιστημών. Ο Μετοχίτης δικαιολογεί τη θέση του, σχετικά με την ανωτερότητα της Αστρονομίας, βασιζόμενος στον Αριστοτέλη. Στα Μεταφυσικά του, ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι έχει κανείς δικαίωμα να προτιμά μία επιστήμη από την άλλη, είτε λόγω της μεγαλύτερης ακρίβειας της, σε σχέση με κάποια άλλη, είτε επειδή τα αντικείμενα τα οποία προσεγγίζει είναι καλύτερα και περισσότερο πολύτιμα. Ο Μετοχίτης παρατηρεί ότι, όσον αφορά το πρώτο γνώρισμα, δηλαδή την ακρίβεια,

αυτή αποτελεί χαρακτηριστικό των μαθηματικών επιστημών (των οποίων μία επιστήμη είναι και η αστρονομία), και ότι τα ουράνια σώματα καταλαμβάνουν στην ιεραρχία των αισθητών αντικειμένων, την πιο αξιότιμη και πιο θεία θέση.**[22]**

Στην Ρωμαϊκή Ιστορία του, ο Γρηγοράς (1295ca.-1361) αναφέρει ότι ο ίδιος επαίνεσε πολύ το μάθημα της αστρονομίας, διότι καθαίρει την όραση της διάνοιας, και τελειοποιεί όλα τα άλλα μαθήματα.**[23]**

Ο Θεόδωρος Μελιτηνιώτης (1393) υποστηρίζει ότι η αστρονομία είναι ο καλύτερος κλάδος της θεωρίας,**[24]** και ότι μέσω της ενασχόλησης με τα ουράνια φαινόμενα, φτάνει κανείς, επίσης, και στη γνώση του Θεού,**[25]** διότι, κατ' αυτόν, «οι ουρανοί διηγούνται τη δόξα του Θεού».**[26]**

Η αστρονομία απολάμβανε μεγάλης εκτίμησης και από κάποιους Πατέρες της Εκκλησίας. Ο Γρηγόριος Νύσσης έλεγε σχετικά με την αστρονομία, ότι οδηγεί την διάνοια του ανθρώπου στην αρετή: «Ίνα δε πάρω τα μαθήματα, όθεν θήγεται προς αρετήν η διάνοια, Γεωμετρίαν τε και Αστρονομίαν και την διά του αριθμού κατανόησιν της αλήθειας».**[27]** Επίσης και ο Ωριγένης θεωρούσε την αστρονομία ως μία επιστήμη χρήσιμη για την εκπαίδευση ενός χριστιανού, διότι διευκολύνει την πνευματική πρόοδο του ανθρώπου.**[28]**

[Συνεχίζεται]

[19] Βλέπε Α.Τihon, 'L'astronomie Byzantine', Byzantion 5,1981, σελ. 609-615, και Δ.Κωτσάκης, Η Αστρονομία και η Αστρολογία κατά τους Βυζαντινούς χρόνους', Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών 24,1954, σελ. 204-229.

[20] Α.Τihon, οπ.π.

[21] Συνέσιος, Προς Παιόνιον, εκδ. Ν. Terzaghi, Synesii Cyrenensis, Opuscula, τόμος II, Rome 1939-1944, σελ. 137-8: «αστρονομία γάρ αυτή τε υπέρσεμνος έστιν επιστήμη, και τάχ αναβιβασμός επί τι πρεσβύτερον γενοιτ' αν· ην εγώ προσεχές ηγούμαι πορθμείον της απορρήτου θεολογίας. ύλην τε γάρ υποβέβληται το μακάριον ουρανού σώμα, ου και την κίνησιν νού μίμησιν είναι τοις κορυφοτάτοις εν φιλοσοφία δοκεί και επί τας αποδείξεις ουκ αμφισβητησίμως πορεύεται, αλλ' υπηρέτισι χρήται γεωμετρία τε και αριθμητική, ας αστραβή της αληθείας κανόνα τις ειπών ουκ αν αμάρτοι του πρόποντος.»

[22] Θεόδωρος Μετοχίτης, «Λόγος 14», εκδ. Ι. Sevcenko, Etude sur la Polemique entre Theodore Metochite et Nicephore Choumnos, Bruxelles 1962, σελ. 245-6: «Αριστοτέλης μέν γ'αυτός φησιν εν τοίς Μετά τα Φυσικά, ως αιρούμεθ' ετέραν προ ετέρας επιστήμην επιστήμης τω ακριβεστέραν είναι άλλην άλλης, ή τω

βελτιόνων και τιμιωτέρων είναι των υποκειμένων και τούτο δὴ συγχωρήσαιεν ἡμῖν διαφερόντως υπάρχειν ταῖς μαθηματικαῖς των επιστημῶν, και ὅτι τα περί τον ουρανόν θεωρήματα, τιμιωτάτην ἔχοντα και θειοτάτην τάξιν των ἡμῖν αισθητῶν».

[23] Νικηφόρος Γρηγοράς, Ρωμαϊκή Ιστορία, εκδ-L.Schopeni, Nicephori Gregorae Byzantine historia, Bonn 1829, VIII.12, sel. 364: «εγὼ δ' υπολαβὼν ἔπαινον διεξήειν πολὺν του μαθήματος· τούτο και γάρ μοι το οπτικόν, ως ειπεῖν, της διανοίας εκαθήρε και προς τέλειον οἶονει χρωματισμόν τά ἄλλα μοι πάντα μαθήματα ἤγαγε».

[24] Θεόδωρος Μελιτηνιώτης Ἐκ της Αστρονομικῆς Βίβλου, Patrologia Graeca 149, στ. 992: «τιμιωτάτην και θειοτάτην της λοιπῆς θεωρίας ἔχουσιν τάξιν, την υπέρσεμνον αστρονομίαν, και ἄνω βαίνουσα προσειπείν, ἄλλα και τρόπον κήρυκος σεβασμιωτάτου παρ' ἡμᾶς ἡκεῖν προς του Θεοῦ».

[25] Θεόδωρος Μελιτηνιώτης, ὅπ.π., Patrologia Graeca 149, στ. 989: «και μέντοι και την ἀληθὴ περι θεοῦ κτησάμενος γνώσιν, τοῖς κατ' ουρανόν θεάμασι τον ηγεμόνα νούν ακριβῶς επιστήσας»

[26] Θεόδωρος Μελιτηνιώτης ὅπ.π., Patrologia Graeca 149, στ. 989: «Οι ουρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δε χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλει το στερέωμα».

[27] Γρηγόριος Νύσσης, Περι των νηπίων προ ὥρας αφαρπαζομένων, Patrologia Graeca 46, στ. 181.

[28] Ωριγένης, Επιστολή προς Γρηγόριον, Patrologia Graeca 11, σ.τ. 88.